
<https://doi.org/10.15407/fd2021.04.027>
УДК 1(091)

Володимир БУГРОВ, кандидат філософських наук, професор,
ректор Київського національного університету імені Тараса Шевченка,
01033, Київ, вул. Володимирська, 60
rector@knu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5553-4585>

ІНСТИТУЦІАЛІЗАЦІЯ НАУКОВИХ ЗДОБУТКІВ ІНСТИТУТУ ФІЛОСОФІЇ В ОСВІТНІХ ПРАКТИКАХ: ДОСВІД «КИЇВСЬКОЇ ФІЛОСОФСЬКОЇ ШКОЛИ»

У статті порушено тему специфіки процесу інституціалізації наукових досягнень Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, передусім здобутків «Київської філософської школи» другої половини ХХ — початку ХХІ століття, в сучасних освітніх практиках українських вишів на прикладі Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Відзначення у 2021-му 75-річчя заснування Інституту як, спільно зі згаданим вишем, головного осередку «Київської філософської школи», вкотре унаочнює їхню роль як чільного суб'єкта інституціалізації української національної філософської традиції пізньомодерного часу. Один із найвідоміших тепер інноваційних академічних гуманітарних проєктів і перших моделей відкритого суспільства в УРСР, Інститут філософії був головним вітчизняним учасником світового філософського життя за «холодної війни» і став в Україні центром розвитку філософської спільноти. Показовим прикладом запровадження нових освітніх практик у класичних вишах України за умов диджиталізації вітчизняної вищої освіти під час постання глобального мережевого суспільства є поєднання високого науково-освітнього потенціалу Київського національного університету імені Тараса Шевченка та Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України й постання на цих засадах філософських товариств та стартапів. У центрі діяльності одного з найвідоміших із них — Студентського товариства усної історії філософії — є започатковане в проєкті «Усні історії філософів» Т. Чайки реконструювання наукових біографій творців «Київської філософської школи» в контексті розроблення усної історії філософії як альтернативного історико-філософського підходу / джерела / жанру.

Ключові слова: інституціалізація, освітні практики, Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, Київський національний університет імені Тараса Шевченка, «Київська філософська школа», філософські товариства і стартапи, усна історія філософії.

Цитування: Бугров, В. (2021). Інституціалізація наукових здобутків Інституту філософії в освітніх практиках: досвід «Київської філософської школи». *Філософська думка*, 4, 27—37. <https://doi.org/10.15407/fd2021.04.027>

Однією з найважливіших подій у суспільно-політичному житті України цього року, які, згідно з ухваленою Верховною Радою України Постановою «Про відзначення пам'ятних дат і ювілеїв у 2021 році», повинні відзначатися на загальнодержавному рівні з метою консолідації та формування історичної свідомості Українського народу і збереження національної пам'яті, є 75-річний ювілей Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України. Цей ювілей відзначатиметься в нашій країні разом із вшануванням 75-річчя зі дня заснування дослідного конструкторського бюро на чолі з Олегом Антоновим — Державного підприємства «Антонов» — та Львівської національної академії мистецтв, багаторічна плідна освітня, наукова й культурно-мистецька діяльність яких виводила Україну з небаченої доти воєнної кризи. Він збігається з тридцятиріччям дня здобуття Україною державної незалежності в незабутньому для всіх нас 1991 році, коли Інститут скромно, проте, як завжди, гідно й сердечно, відзначив своє 45-річчя на визначальній для всієї історії України часовій межі початку її повернення до європейської цивілізації як, власне, одного з її першоджерел. Цьогорічний ювілей Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України є показовим свідченням відповідальної громадянської позиції й самовідданого наукового самоствердження його шанованого, добре знаного на міжнародній науковій арені вже понад півстоліття колективу, очолюваного нині доктором філософських наук, професором, членом-кореспондентом НАН України і, що знаково, вихованцем філософського факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Анатолієм Єрмоленком. Він та всі його відомі попередники від академіка АН УРСР Михайла Омеляновського до академіка НАН України Мирослава Поповича спільно долучилися до доволі складної й водночас почесної справи відродження української національної філософської традиції впродовж чи не найскладнішого — радянського — періоду її розвитку за тоталітарної епохи і вже в незалежній Україні. Вони, зокрема член-кореспондент АН УРСР Данило Острянин і, головним чином, академіки АН УРСР Павло Копнін і Володимир Шинкарук, відіграли визначальну роль у закладенні підвалин та розбудові славетної «Київської філософської школи» як визрілого в аудиторіях Київського державного університету та дорілого в стінах Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України світоглядного орієнтира тогочасної вітчизняної філософії.

Відомий сучасний дослідник її історії Михайло Бойченко, на наш погляд, влучно вказав на передумови цвітіння цієї школи: «Видається не випадковим, що доба розквіту КФШ — це доба доволі інтенсивної взаємодії філософського факультету КНУТШ та Інституту, яка починалася з легкої руки Копніна й була збережена Шинкаруком та наступними деканами філософського факультету» [Бойченко, 2015: с. 58]. Написання всеохопної історії «Київської філософської школи», як і філософської думки в Україні, залишається, як видається, все ще справою майбутнього, з огляду на лише зовсім нещодавно оприлюднений як, передусім, у часописах «Філософська

думка» й «Sententiae», так і в численній мемуаристиці, як-от у монографічних виданнях осяжних інтерв'ю, наприклад [Крымский и Чайка, 2012; Горский и Чайка, 2014], масив писемних та усних спогадів чільних творців цієї школи другої половини ХХ століття. Деформалізацію й, власне, деміфологізацію усталеного на той час радянського «академічного» образу «Київської філософської школи», успадкованого та, великою мірою, досі відтворюваного в науковому і суспільному дискурсах, публічно розпочато, в тому числі, на шпальтах 4–6 випуску «Філософської думки» за 1998 рік у статтях-спогадах тогочасного директора Інституту Володимира Шинкарука [Шинкарук, 1998] та його колег Вілена Горського, Сергія Кримського, Віктора Малахова й інших. Присвячені 50-річному ювілею Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України й опубліковані лише, на жаль, двома роками пізніше з огляду на, як зазначено в передуючому їм зверненні «Від редакції», «об'єктивні причини» — економічні негаразди — ці мемуари творців «Київської філософської школи» стали прологом до виданих у наступному десятилітті книг перших спогадів їхніх колег [Табачковський, 2002; Горак, 2009]. Ці дві перші, ґрунтовні й водночас полемічні, спроби науково-мемуарного аналізу як зародження згаданої школи в Київському державному університеті, так і її оформлення в Інституті філософії імені Г.С. Сковороди АН УРСР, виконані знаними вихованцями Університету, зосередили увагу їхніх колег та широких кіл громадськості на «Київській філософській школі» як, по суті, наріжному камені другого, «на щастя не розстріляного філософського відродження в Україні» у ХХ столітті [Табачковський, 2002: с. 12].

Безумовно, всі ми — і співробітники Інституту, і викладачі та науковці Київського національного університету імені Тараса Шевченка — як співтворці та прямі світоглядні спадкоємці «Київської філософської школи» у ХХІ столітті — столітті прискореної глобалізації з її викликами й загрозами буттю людства як такого — усвідомлюємо значущість і актуальність як наукового, так і всього особистісного досвіду Павла Копніна, Володимира Шинкарука, їхніх колег і учнів для збереження кращих традицій вітчизняної гуманітаристики та їх розвитку в світовому контексті. Ознайомлення з донедавна маловідомими сторінками їхнього життя і творчості вкотре переконує у винятково важливій ролі цих учених та їхніх учнів, спільно дотичних до викладацької та наукової роботи у згаданих виші та інституті в 50–80-х роках ХХ століття і згодом, у тривкому захисті та невпинному відродженні української національної філософської традиції від присмерку сталінізму до світанку перебудови. Осердям їхнього наукового та, власне, громадянського звернення було відновлення по Другій світовій війні перерваного репресіями радянського періоду — одного з найтрагічніших і разом із тим найсуперечливіших періодів інституціоналізації української національної філософської традиції — пізньомодерного часу. Наступники знищеного під час епохи «Розстріляного Відродження» «філософського фронту» УСРР, творці посталої на кадровій та матеріальній базі відновлених у 40-х роках ХХ століття філософського

факультету Київського держуніверситету та Інституту філософії імені Г.С. Сковороди АН УРСР «Київської філософської школи» разом творчо доклалися до осмислення трагічного досвіду попередників і засвоєння його уроків. Одним із найперших здобутків їхньої плідної співпраці є перший в УРСР академічний україномовний «Нарис історії філософії на Україні» (1966), з якого вітчизняне студентство дізналося про багатьох невідомих доти українських мислителів-«ідеалістів» і філософів діаспори та взяло початок свого національного самоусвідомлення. І цей науково-дослідний проєкт, започаткований під орудою Данила Острянина, і його продовження — проєкт Павла Копніна та доктора філософських наук Валерії Нічик із вивчення української філософської спадщини від Середніх віків до Просвітництва, стали вкрай важливими ланками у дієво підтримуваній зараз співпраці цих двох провідних філософських установ України.

У день вшанування ювілею Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України у привітальному зверненні до його колективу відомий вихованець «Київської філософської школи», професор Леонід Губерський, наголошуючи цю співпрацю, зазначив: «Філософський факультет університету Шевченка й Інститут філософії — це дві потужні школи, поєднані безліччю дуже тісних зв'язків. Настільки тісних, що можна говорити про єдине середовище співпраці на всіх рівнях, від навчання до досліджень. Сподіваюся, що ці тісні зв'язки матимуть плідне продовження» [Ювілейне засідання Вченої ради Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАНУ, 2016: с. 10]. Цілком поділяючи цю думку, з огляду на її неодноразове підтвердження життям впродовж минулого, значущого й визначального для історичного поступу України, десятиліття, потрібно звернути окрему увагу на зумовленість позитивних здобутків цього співробітництва в першу чергу співпрацею нашого вишу з Національною академією наук України. Розпочата в далекому 1918 році (у рік заснування Української Академії наук, але ще до початку її діяльності) взаємодією Тимчасового комітету для заснування Національної бібліотеки Української Держави на чолі з тоді ще майбутнім першим президентом УАН академіком Володимиром Вернадським і Київського університету Св. Володимира, ця співпраця здійнялася на незрівнянно вищий щабель у відродженій незалежній Україні: «У нинішніх умовах світової кризи на передній план виходить необхідність об'єднання ресурсів та інтелектуального потенціалу для досягнення спільних результатів. Саме таким шляхом сьогодні йдуть і Національна академія наук України, і наш університет. Наша співпраця отримала новий імпульс завдяки переукладеному в 2010 році Договору про співпрацю Академії та Університету. Цей договір визначив її напрями насамперед у трьох найголовніших сферах: підготовка висококваліфікованих кадрів, наукові дослідження; інновації та впровадження наукових знань у практику» [Губерський, 2011: с. 30]. Вказана співпраця в галузі соціально-гуманітарних наук, здійснювана в навчальному процесі й спільних наукових дослідженнях, як і в інших формах педагогічної й наукової діяльності, з низкою інститутів

НАН України, має за свій підсумок вагомі освітньо-наукові здобутки. Одним із найпримітніших із них за останні сімдесят п'ять років є дієва участь «Київської філософської школи», що репрезентує водночас і філософський факультет Київського національного університету імені Тараса Шевченка, і Інститут філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, у вітчизняному й міжнародному науковому житті.

Питання інституціоналізації наукових здобутків цієї школи, передусім визнаних світовою науковою спільнотою досягнень співробітників Інституту, вихованців здебільшого Київського державного університету, в освітніх практиках сучасної вітчизняної вищої освіти, не раз було предметом фахового розгляду й самих діячів «Київської філософської школи» в системних історико-філософських розвідках (наприклад [Губерський та ін., 2010, Губерський та ін., 2019]) та їхній мемуаристиці, що її згадано вище. Водночас, як це не раз показово засвідчено в публікаціях наступників та ідейних спадкоємців згаданої школи, як-от статтях [Бойченко, 2015; Ясна, 2019], розгляд цього питання неможливий без оцінки та врахування потужного освітньо-наукового потенціалу безумовно пов'язаних із науковими традиціями «Київської філософської школи» сучасних вітчизняних філософських товариств та стартапів. Докладний перегляд спогадів творців цієї школи та їхніх колег-сучасників дає нам змогу оцінити її постання на перетині епох сталінізму та хрущовської «відлиги» як, власне, своєрідний тогочасний стартап, пов'язаний із «європеїзуванням» філософської думки УРСР завдяки Павлові Копніну, його учням і колегам, зокрема внаслідок їх входження після трьох десятиліть сталінської диктатури до світового філософського процесу. Цікаво відображена в нечисленних книгах їхніх спогадів — дорожніх нотаток [Копнін, Передерий, 1964; Гончаренко, 1967], маловідома в радянський час та й донині історія наукових відносин філософської спільноти УРСР і країн Східного та, що показово, Західного блоків під час «холодної війни» свідчить про поступове перетворення в 60-х роках ХХ століття Інституту філософії імені Г.С. Сковороди АН УРСР на один з найвідоміших нині інноваційних академічних гуманітарних проєктів Радянської України та, по суті, перших вітчизняних академічних моделей-прототипів відкритого суспільства. Активну участь у створенні цього, на думку провідного учасника подій Мирослава Поповича, «іншого світу» в радянській дійсності брала, в першу чергу та головним чином, юнь з Київського державного університету випусків першої половини 50-х років ХХ століття, передусім 1953–1955 років, серед якої вже тоді вирізнялися Мирослав Попович, Сергій Кримський, Ігор Бичко, Олександр Яценко та Вадим Іванов. Вагомий внесок до розвитку освітніх практик у цьому виші дещо згодом відіграли й майбутні очільники Інституту філософії Павло Копнін та Володимир Шинкарук, які плідно втілили найкращі їхні здобутки у своїй освітній і науковій роботі.

З ними пов'язані два етапи розвитку «Київської філософської школи» в широкому значенні слова з цими їхніми маркерами — колективними моно-

графіями «Логіка наукового дослідження» (1965) і «Людина — світ людини» (1977) — впродовж яких новаторський науковий досвід відділів цього інституту, насамперед логіки та методології науки, філософської антропології та історії філософії на Україні, був системно задіяний в освітніх практиках філософських факультетів як Київського державного університету, так і інших вишів УРСР. Здобуття Україною незалежності зумовило кардинальне реформування системи освіти з огляду на глобалізаційні виклики сучасності, як-от проблему інтегрування до Європейського простору вищої освіти. Питання перетворення класичного університету на дослідницький як сучасну форму поєднання освіти та науки, що постане важливим чинником технологічного й економічного розвитку в регіонах і державі загалом, передбачає розвиток відкритої моделі взаємодії з усіма громадськими інститутами. Розроблення інноваційного педагогічного інструментарію та нових технологій навчання спрямоване на підготовку в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка та інших вишах України дослідників нового покоління. Безумовний розвиток інформаційної культури в навчальному процесі закладів вищої освіти України впродовж останніх десятиліть, передусім широке використання мобільних технологій в університетах, є запорукою постанови вітчизняного суспільства цивілізованої комунікації. Диджиталізація нашої вищої освіти, її цифрова трансформація за умов налагодження інтерактивної співпраці вітчизняних і закордонних вишів, академічних інститутів, наукових проєктів та громадських організацій веде її шляхом активного формування мережевого суспільства. Пандемія Covid-19 сприяла істотному пришвидшенню зміни формату поширення знань — від статично-книжкового до мобільного інформаційно-комунікаційного — і чітко оприявнила зростання контингентності сучасного суспільства зі світовою комп'ютерною мережею як синергетичним чинником комунікацій. Сучасні освітні інновації — від очно-дистанційного, комбінованого навчання до інтегрування освітніх цифрових сервісів у MsTeams для організації особистого освітнього простору студента — є наслідком і складником породжуваних прискореним зростанням комунікаційних потоків сітьових структур.

Водночас, на наш погляд, надзвичайно важливо при цьому не лише не втратити, а й зберегти і примножити досвід «Київської філософської школи» як центру інституціалізації української національної філософської традиції та провідної вітчизняної учасниці міжнародного філософського процесу другої половини ХХ — початку ХХІ століття. Важливою запорукою цього стає співпраця філософських підрозділів класичних вишів, як-от Київського національного університету імені Тараса Шевченка, з новими осередками самоорганізації наукової спільноти — філософськими товариствами і стартапами. Відзначимо плідну співпрацю нашого вишу впродовж останніх трьох десятиріч із розмаєм вітчизняних філософських товариств: Кантівським товариством в Україні, Українським феноменологічним товариством, Спілкою дослідників модерної філософії, або Паскалівським товариством

вом, Товариством дослідників античної і середньовічної філософії та іншими. Переважна більшість діячів цих товариств, які сформовані більшою мірою за ознакою «філософської дружби», аніж на формально-інституційних чи адміністративних засадах, належить якраз до київського кола філософування, причому київські філософи різних поколінь саме і ставали ініціаторами утворення більшості з них [Бойченко, 2015: с. 51]. Крім організаційного потенціалу цих товариств, як величезного ресурсу наукового зростання фахівців вишів України, автор статті слушно вказав і на важливу роль Українського філософського фонду у справі втілення ініціатив експертної філософської спільноти як у наукових працях, так і, переважно, у розгалужених комунікативних філософських мережах. Ініційований, зокрема цим фондом та Інститутом філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, у 2018 році Всеукраїнський конкурс філософських стартапів вивів на кін у стінах самого інституту, в форматі круглого столу й публікацій [Єрмоленко А. та ін., 2019; Ясна, 2019], проблему освітніх і соціальних можливостей публічної філософії. Активно обговорюване в останні роки експертним середовищем у фаховій періодиці, головню у «Філософській думці», та на різних платформах питання подолання академічної ізольованості філософії в Україні у спосіб активізації прямої взаємодії академічної спільноти й громадської ініціативи є свідченням формування вітчизняного публічного філософського дискурсу.

Предметно розглянуті у статті Іламі Ясної [Ясна, 2019] «дві хвили» його розвитку в Україні — «перша хвиля» на початку ХХІ століття в університетському середовищі та «друга хвиля», яка «окреслює себе у 2013 — 2016 роках та сягає піку у 2017—2018 роках», коли «набирає обертів рух академічної філософії за межі університетів», — прямо засвідчують вирішальну роль у ньому представників університетської філософії. Поділяючи сподівання Анатолія Єрмоленка, що завданням цих проєктів, зорієнтованих на широку аудиторію, має бути й те, щоби через філософські дискурси навчатися демократії, сприяючи цим її становленню та інституціоналізації деліберативної демократії в нашій країні [Єрмоленко А. та ін., 2019: с. 39], зверну окрему увагу на показовий приклад такої ініціативи в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка — діяльність (фактична — з 2016 року) при кафедрі історії філософії Студентського товариства усної історії філософії. Висвітлена в статті Аміні Кхелуфі [Кхелуфі, 2019] — його очільниці, аспірантки цієї кафедри — робота товариства у межах вісьмох дослідницьких тем у проєктах «Справа філософії в Радянській Україні», «Історія проєкту з розшифрування, видання та вивчення рукописів могилянських професорів» та «Історія створення української версії “Європейського словника філософій”», спрямована на розробляння усної історії філософії як наукової дисципліни. Показово висвітлена діяльність товариства у публікаціях його членів у часописах «Філософська думка» та «Sententiae», зокрема в інтерв'ю з відомими діячами «Київської філософської школи» Ярославою Стратій, Марією Кашубою, Сергієм Пролєєвим та їхніми колегами-сучасниками,

як-от Євгеном Головахою [Головаха, 2017], діяльність цього товариства є, фактично, продовженням вивчення історії згаданої школи в проєкті «Усні історії філософів» експівробітниці Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України Тетяни Чайки [Чайка, 2009]. Підсумки цього проєкту, як і висліди досліджень його учасників, стали приводом до осмислення членами товариства усної історії філософії як альтернативного історико-філософського підходу/джерела/жанру на ініційованому часописом «Філософська думка» у 2019 році «круглому столі» «Усна історія філософії: письмовий формат». Цей приклад творчої співпраці низки поколінь нащадків «Київської філософської школи» в контексті спільного вивчення як її наукової спадщини, так і неофіційної історії у контексті залучення новаторських форм дослідницького пошуку унаочнює специфіку виходу академічної філософії у сферу публічності з одночасним осягненням нею новітніх форм та методів освітньо-наукової роботи.

Робота цього товариства дала поштовх стартап-ініціативам його учасників, зокрема заснованим вихованцями Київського національного університету імені Тараса Шевченка Ксенією Зборовською та Русланом Мироненком освітній платформі та ютьюб-каналу «Печера Платона» («Plato's Cave»). Серія успішно реалізованих цими товариством та платформою освітньо-наукових програм — від номінованого на премію імені Юрія Прилюка за краший редакційно-видавничий проєкт у галузі філософії циклу публікацій у «Sententiae» (2017–2021) до виступів, лекцій та дискусій, наприклад «LIBERALARTS. Так? Ні? Навіщо?» (2019), за участі провідних вітчизняних фахівців з історії філософії — посіла гідне місце серед вагомих здобутків українських філософських стартапів.

Як вітчизняне студентство і науково-педагогічні працівники, так і світові інтернет-користувачі мають інтерактивний доступ до здобутків цих стартапів на створеному громадською організацією «Молодіжний гуманітарний центр» за підтримки часопису «Філософська думка» й Українського філософського фонду інформаційному порталі «Public.Philosophy.UA». Неспинне зростання інформаційної культури студентства, наукових та науково-педагогічних працівників нашого й інших вишів України, пов'язане і з запровадженням згаданих вище нових освітніх практик, відкриває для них найширші можливості паралельного здійснення класичного й альтернативного навчання в умовах шойно формованого мережевого світу. Незворотне психологічне трансформування особистості сучасного, зокрема й майбутнього, науковця і освітянина, пов'язане із включенням його, як і, власне, усіх нас, до інституціональних мереж, повсякденною присутністю у широких експертних мережах і участю в онлайн-конференціях, сприяє розвитку якісно нового типу фахівця. На жаль, цей процес супроводжується дедалі помітнішим відчуженням вітчизняної учнівської молоді від кращих традицій та здобутків її визначних попередників, наприклад творців «Київської філософської школи», не лише наукові праці, а й імена та прізвища яких щоразу рідше нагадують їй про звитяжне

минуле наших університету та інституту. Вшанований нами цьогоріч ювілей Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України, на наше переконання, має бути не лише святковим нагадуванням нашої молоді про славетні традиції «Київської філософської школи», але й палким заклик до їх збереження та плекання в ім'я нашого спільного майбутнього.

ДЖЕРЕЛА

- Бойченко, М. (2015). Наукові школи в сучасній вітчизняній філософії: у світлі зміни філософських поколінь. *Філософська думка*, 3, 46–61.
- Головаха, Є. (2017). Суб'єктивний погляд на українську філософію (Розмова із Ксенією Зборовською, Аміною Кхелуфі та Всеволодом Хомою). *Sententiae*, 1 (XXXVI), 173–214.
- Гончаренко, М. (1967). *Дорогами західного світу*. Київ: Наукова думка.
- Горак, А. (2009). *Сорок сороков*. Київ: СтилоС.
- Горский, В. (2014). *Я прожил счастливую жизнь (Цикл интервью Т. А. Чайки)*. Киев: Издательский дом Дмитрия Бурого.
- Губерський, Л. (2011). До співпраці Київського національного університету імені Тараса Шевченка з НАН України. Доповідь на загальних зборах НАН України (21 квітня 2011 р.). В: Конверський, А. Є. (Ред.), *Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації: збірник наукових праць*. Київ: Київський університет.
- Губерський, Л. В., Конверський, А. Є., Бичко, І. В., Огородник І. В. та ін. (2010). *Генеza філософських студій у Київському університеті. 2-ге видання. Монографія*. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Губерський, Л.В., Кремень, В.Г., Конверський, А.Є. та ін. (2019). *Київська світоглядно-гносеологічна школа другої половини ХХ століття*. Київ: Київський національний університет імені Тараса Шевченка.
- Єрмоленко, А. та ін. (2019). Публічна філософія: освітні та соціальні можливості. *Філософська думка*, 1, 6–39.
- Конверський, А. Є. (ред.) (2011). *Сучасна українська філософія: традиції, тенденції, інновації: збірник наукових праць*. Київ: Київський університет.
- Копнин, П., Передерий, В. (1964). *О чём говорят философы мира: заметки участников XIII Международного конгресса философов в Мексике*. Киев: Наукова думка.
- Крымский, С. Б. (2012). *Сергей Крымский: наш разговор длиною в жизнь (Цикл интервью Т. А. Чайки)*. Киев: Бурого.
- Кхелуфі, А. (2019). Науковий семінар студентського товариства усної історії філософії. *Sententiae*, 2 (XXXVIII), 215–218.
- Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ* (2019). Збірник тез міжнародної науково-практичної конференції «Передові освітні практики: Україна, Європа, Світ», 16–17 листопада 2019. Київ: Педагогічна думка.
- Табачковський, В. (2002). *Упошуках невтраченого часу: (Нариси про творчу спадщину українських філософів-шістдесятників)*. Київ: ПАРАПАН.
- Чайка, Т. (2009). Доторк. Презентація проекту «Усні історії філософів». *Філософська думка*, 3, 140–145.
- Шинкарук, В. (1998). «Хрущовська відлига» і нові тенденції в дослідженнях Інституту філософії АН України в 1960-х роках. *Філософська думка*, 4–6, 5–22.
- Ювілейне засідання Вченої ради Інституту філософії ім. Г.С. Сковороди НАНУ (2016). *Філософська думка*, 6, 8–12.
- Ясна, І. (2019). Перший Всеукраїнський конкурс філософських стартапів. *Філософська думка*, 1, 40–59.

Одержано 17.09.2021

REFERENCES

- Boichenko, M. (2015). Fate of Scientific Schools in Modern Ukrainian Philosophy in the Light of Change of Philosophic Generations. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, 3, 46–61. [=Бойченко 2015]
- Golovakha, Y. (2017). Subjective view of Ukrainian philosophy (Conversation with Xenija Zborovska, Amina Khelufi and Vsevolod Khoma). [In Ukrainian]. *Sententiae*, 1 (XXXVI), 173–214. [=Головаха 2017]
- Honcharenko, M. (1967). *By the Roads of the Western World*. [In Ukrainian]. Kyiv: Naukova Dumka. [=Гончаренко 1967]
- Horak, A. (2009). *Forty forties*. [In Russian]. Kyiv: Stilos. [=Горский 2014]
- Horskyi, V. (2014). *I Lived a Happy Life (T. A. Chayka Interview Cycle)*. [In Russian]. Kyiv: Burago. [=Горский 2014]
- Guberskyi, L. (2011). About Cooperation of the Taras Shevchenko National University of Kyiv with the National Academy of Sciences of Ukraine. Report at the General Meeting of the National Academy of Sciences of Ukraine (April 21, 2011). [In Ukrainian]. In: Konverskyi, A. (Ed.), *Modern Ukrainian Philosophy: Traditions, Trends, Innovations: Collection of Scientific Papers*. Kyiv: Kyivskyi Universytet. [=Губерський 2011]
- Gyberskyi, L., Konverskyi, A., Bychko, I., Ogorodnyk, I. et al. (2010). *The Genesis of Philosophical Research at Kyiv University. Second edition. Monograph*. [In Ukrainian]. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv. [=Губерський та ін. 2010]
- Gyberskyi, L., Kremen, V., Konverskyi, A. et al. (2019). *Kyiv Philosophical school of the second part of the 20th century*. [In Ukrainian]. Kyiv: Taras Shevchenko National University of Kyiv. [=Губерський та ін. 2019]
- Yermolenko, A. et al. (2019). Public philosophy. Educational and social opportunities. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, 1, 6–39. [=Єрмоленко 2019]
- Konverskyi, A. (Ed.) (2011). *Modern Ukrainian Philosophy: Traditions, Trends, Innovations: Collection of Scientific Papers*. [In Ukrainian]. Kyiv: Kyivskyi Universytet. [=Конверський 2011]
- Kopnin, P., Perederii, V. (1964). *What's the World's Philosophers are Talking About: Notes by the Participants of the XIII World Congress of Philosophy in Mexico*. [In Russian]. Kyiv: Naukova Dumka. [=Копнин, Передерий 1964]
- Krymskyi, S. (2012). *Our Life-Long Conversation (T. A. Chayka Interview Cycle)*. [In Russian]. Kyiv: Burago. [=Крымский 2012]
- Khelufi, A. (2019). Scientific Seminar of the Student Society of Oral History of Philosophy. [In Ukrainian]. *Sententiae*, 2 (XXXVIII), 215–218. [=Кхелуфі 2019]
- Advanced Educational Practices: Ukraine, Europe, World* (2019). Collection of abstracts of the international scientific-practical conference “Advanced Educational Practices: Ukraine, Europe, World”, November 16–17, 2019. [In Ukrainian]. Kyiv: Pedahohichna Dumka. [=Передові освітні практики 2019]
- Tabachkovskyi, V. (2002). *In Search of Non-Wasted Time. Essays on the Creative Heritage of the Ukrainian Philosophers of the Sixties*. [In Ukrainian]. Kyiv: PARAPAN. [=Табачковський 2002]
- Chaika, T. (2009). The Touching. The Presentation of the Project “The Philosophers’ Oral Histories”. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, 3, 140–145. [=Чайка 2009]
- Shynkaruk, V. (1998). Khrushchev “Thaw” and New Trends in Research of the Institute of Philosophy of the Academy of Sciences of Ukraine in the 1960s. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, 4–6, 5–22. [=Шинкарук 1998]
- Anniversary Meeting of the Academic Council of the H. S. Skovoroda Institute of Philosophy (2016). [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, 6, 8–12. [=Ювілейне засідання 2016]
- Yasna, I. (2019). The First All-Ukrainian Contest of Philosophical Start-ups. [In Ukrainian]. *Filosofska Dumka*, 1, 40–59. [=Ясна 2019]

Received 17.09.2021

Volodymyr Bugrov, PhD in Philosophy, Professor,
Rector of the Taras Shevchenko National University of Kyiv,
01601, Kyiv, Volodymyrska St., 64/13
rector@knu.ua
<https://orcid.org/0000-0001-5553-4585>

INSTITUTIONALISATION OF RESEARCH ACHIEVEMENTS
OF THE H.S. SKOVORODA INSTITUTE OF PHILOSOPHY
OF THE NAS OF UKRAINE IN EDUCATIONAL PRACTICES:
KNOW-HOW OF THE «KYIV SCHOOL OF PHILOSOPHY»

The article raises the topic of the specifics of the process of institutionalization of scientific achievements of the H. S. Skovoroda Institute of Philosophy of the NAS of Ukraine, especially the ones of the «Kyiv School of Philosophy» of the second half of the XX century and early XXI century, in the contemporary educational practices of Ukrainian universities on the example of the Taras Shevchenko National University of Kyiv. The celebration in 2021 of the 75th anniversary of the institute, which, together with the university, became the main centre of the Kyiv School of Philosophy, once again highlights the latter's role as a leading subject of institutionalization of the Ukrainian national philosophical tradition of late modern times. One of the most famous innovative academic, humanitarian projects and the first prototypes of an open society in the Ukrainian SSR, this institute was a major domestic participant in world philosophical life during the Cold War and became a centre of growth of the philosophical community in the independent Ukraine. An illustrative example of the introduction of new educational practices in classical universities of Ukraine in the context of digitalization of domestic higher education during the emergence of a global network society is an activity of philosophical societies and startups of the Taras Shevchenko National University of Kyiv and the H. S. Skovoroda Institute of Philosophy of the NAS of Ukraine. It unites their common high scientific and educational potential. The Student Society of Oral History of Philosophy of the Taras Shevchenko National University of Kyiv is one of the most famous. At the centre of its studies is initiated in T. Chaika's "The Philosopher's Oral Histories" project reconstruction of scientific biographies of the Kyiv School of Philosophy creators in the context of developing an oral history of philosophy as an alternative historical and philosophical approach/source/genre.

Keywords: *institutionalization, educational practices, H.S. Skovoroda Institute of Philosophy of the NAS of Ukraine, Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv School of Philosophy, philosophical societies and startups, an oral history of philosophy.*